

František Foltýn (1891–1976)

Z Podkarpatské Rusi (1922)

František Foltýn, rodák z jihočeských Královských Stach, byl pozoruhodnou a barvitou osobností českého umění. Jeho dětství nebylo příliš veselé - narodil se do velmi chudé rodiny a záhy osiřel. Společně s mladší sestrou ho vychovala jeho babička. Mladý Foltýn se nejprve vyučil malířem porcelánu, kde projevil svůj výtvarný talent, který se rozhodl dále rozvíjet. Svá studia započal na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze u profesorů Arnošta Hofbauera a Emanuela Dítěte. Studia kvůli první světové válce nedokončil, během válečného období bojoval na ruské frontě. Po válce na čas odešel do Bratislavy, kde se z nedostatku financí živil malováním vedut staré Bratislavy.

Na podzim roku 1921 přijal nabídku správce Východoslovenského muzea dr. Josefa Poláka a opustil Bratislavu. Novým domovem se mu staly Košice, kde vznikla celá řada jeho děl. Toto město mělo bohatou kulturní tradici a Foltýn se zde již od počátku cítil dobře. Sblížil se zde s malířem pocházejícím ze Sedmihradska Gejzou Schillerem. Společně se vydávali na výpravy do Podkarpatské Rusi (zejména do okolí Mukačeva). Foltýna během pobytu v Košicích ovlivnil kubismus. Zlomovým se stal jeho obraz Koupání (1921), kde poprvé využil geometrizující kompozici a tvary. Z Foltýnových výprav do podkarpatské krajiny vznikla celá řada krajinomaleb, roku 1922 také obraz **Z Podkarpatské Rusi**, který je součástí naší expozice. Dílo zachycuje stavení, stromy a v pozadí kouřící tovární komíny, které člení kompozici do abstraktní rytmické skladby. Foltýn zde zajímavě využil zrcadlení tvarů a barevných ploch na vodní hladině. Malba se vyznačuje zjednodušenými tvary a zemitou barevností především růžových a cihlových tónů. Tyto atributy se staly trvalým poznávacím znamením osobitého malířského rukopisu Františka Foltýna v období kuboexpresismu, kdy se kromě krajin věnoval i portrétní tvorbě.

František Foltýn měl velmi blízko ke kulturnímu životu v Brně a v roce 1922 se stal zakládajícím členem Skupiny výtvarných umělců. O dva roky později ale odešel do Paříže, kde strávil dlouhých a umělecky velmi plodných deset let. Stal se zde členem skupin Cercle et Carré (Kruh a Čtverec) a Abstraction-Création a vytvořil celou řadu dodnes oceňovaných abstraktních kompozic, kterými zásadně obohatil české výtvarné umění. Kvůli počínajícímu nacismu se rozhodl levicově smýšlející Foltýn Francii opustit a vrátil se do Československa. Od roku 1934 až do své smrti žil a tvořil v Brně. Nejprve se ještě věnoval nefigurativnímu umění, ale koncem roku 1939 přesedlal k realistické malbě. K abstraktní malbě se nakrátko vrátil po válce, poté se soustředil především na krajinomalbu (často ztvárňoval Českomoravskou vrchovinu a okolí Brna). V roce 1961 získal titul zasloužilý umělec, o jedenáct let později byl jmenován národním umělcem. Svých 85. narozenin se již bohužel nedožil – zemřel pouhý den před nimi.

František Foltýn (1891–1976)

Subcarpathian Ruthenia (1922)

A native of the south Bohemian town of Královské Stachy, František Foltýn was a remarkable and colorful figure in Czech art. His childhood was not a particularly happy one: he was born into a very poor family and was orphaned at a young age. He and his younger sister were raised by their grandmother. He initially apprenticed as a porcelain painter, and when he discovered that he had artistic talent, he decided to develop it further. He began his studies at the School of Applied Arts in Prague under professors Arnošt Hofbauer and Emanuel Dítě but had to interrupt school because of the First World War, during which he saw fighting on the Russian front. After the war, he spent some time in Bratislava, where a lack of money led him to earn a living painting vedute of old Bratislava.

In the fall of 1921, Foltýn accepted an offer from the director of the East Slovak Museum, Dr. Josef Polák, and left Bratislava for a new home in Košice, where he created many of his works. The city had a rich cultural tradition, and Foltýn felt comfortable there from the very beginning. While there, he became friends with the Transylvanian painter Gejza Schiller, with whom he undertook several trips to Subcarpathian Ruthenia, in particular the area around Mukachevo. During his time in Košice, Foltýn was influenced by Cubism. A turning point in his work came with *Bathing* (1921), which marked his first use of geometric composition and shapes. Foltýn's exploration of the Subcarpathian region produced a number of landscapes, including 1922's **Subcarpathian Ruthenia**, which is part of our exhibition. The painting depicts buildings, trees, and smoking factory chimneys in the background, which lend the piece an abstract rhythmic composition. Foltýn here makes interesting use of shapes and fields of color reflected on the surface of the water. The painting is characterized by simple shapes and earth tones, mainly pink and the color of bricks. These features became a permanent hallmark of his distinctive painting style during the Cubo-Expressionist period, when he produced portraits in addition to landscapes.

František Foltýn had very close ties to cultural life in Brno and was a founding member of the Group of Fine Artists in 1922. He nevertheless left for Paris two years later, spending a long and artistically fruitful ten years in the French capital. While there, he joined Cercle et Carré (Circle and Square) and Abstraction-Création and created a number of award-winning abstract compositions that greatly enriched Czech art. The rise of Nazism led the left-leaning Foltýn to leave France and return to Czechoslovakia, where he lived and worked in Brno from 1934 until his death. At first, he continued to produce non-figurative art, but in late 1939 he switched to realistic painting. He briefly returned to abstract painting after the war and later focused mainly on landscape painting, often depicting the Bohemian-Moravian Highlands and the surroundings of Brno. He was named Artist of Merit in 1961 and eleven years later was awarded the title of National Artist. He died just one day before his 85th birthday.